

ROLUL CADRULUI DIDACTIC UNIVERSITAR ÎN CONTEXTUL PREGĂTIRII SPECIALIȘTILOR ÎN DOMENIUL INGINERIEI DE CONSTRUCȚII DIN PERSPECTIVA INTEGRĂRII SOCIO-PROFESIONALE

**Autori: Mihai BENCHECI, conf. univ., dr.
Olga HÂNCU, asist. univ.**

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: În lucrare se descrie rolul cadrului didactic privind formarea specialiștilor de certă probitate profesională în domeniul ingineriei de construcții în contextul integrării socio-profesionale, se abordează dimensiunile psiho-pedagogice înaintate cadrului didactic în activitatea instructiv-educativă (competență, măiestrie și tact pedagogic, spirit de creație, exigență și înțelegere), se prezintă componentele instruirii de calitate (planificare-executare-verificare-acționare) conform programului de mobilitate a Procesului Bologna, rolul și importanța formării inițiale și continue.

Cuvinte cheie: proces instructiv-educativ, integrare socio-profesională, cadru didactic, competență didactică, formare inițială, formare continuă.

Dinamica procesului de dezvoltare pe care o înaintează timpul, progresul tehnico-științific în Republica Moldova, impune noi exigențe față de resursele umane, atât pentru crearea unui potențial intelectual-tehnic inventiv, cât și pentru utilizarea acestora cu maximă eficiență și randament.

Condițiile geopolitice și economice au cauzat un nivel inefficient de utilizare și integrare profesională a specialiștilor din domeniul ingineriei de construcții. Imperativele economiei de piață vin cu noi cerințe față de cercetările în domeniul pregătirii specialiștilor cu un grad competitiv de calificare și profesionalism.

Veriga principală din sistemul pregătirii specialiștilor în domeniul ingineriei de construcții din perspectiva integrării socio-profesionale, o reprezintă învățământul superior tehnic.

Întreg procesul instructiv-educativ privind pregătirea specialiștilor de certă probitate profesională în acest domeniu, depinde de competența cadrului didactic universitar.

Noțiunea de "cadru didactic" cuprinde în sfera sa pe toți specialiștii investiți ca dascăli în învățământul de toate gradele, îndeosebi dacă abordăm învățământul universitar tehnic. Termenul "cadru", conform DEX-ului, reprezintă "întregul efectiv al unei instituții de învățământ".

Problema, rolul și nivelul de pregătire a cadrului didactic presupune o cunoaștere amplă a conținutului, caracterului muncii, relațiilor subiecților procesului instructiv-educativ, alte aspecte didactice.

Cadrul didactic, angajat plener în pregătirea specialiștilor în domeniul ingineriei de construcții, se raportează la grupul de activități vocaționale de mare rafinament, unde acesta interacționează concomitent în două sisteme omogene: „om - om” și „om - tehnică”, menționează V. Bezrukova [8, p.14].

Dimensiunile profesionale ale cadrului didactic universitar elucidate pe larg în aceeași sursă au laturi care implică o cercetare mai complexă. Nu intenționăm să definim și să descifrăm sensibilizările care-l fac pe cadrul didactic dezinvolt, competent și original, responsabil de acțiuni. Opinăm doar, că diapazonul larg de utilizare a acestor calificări ne arată, cât de valoroasă este activitatea cadrului didactic universitar în procesul de pregătire a specialiștilor.

Cadrul didactic universitar, în activitatea instructiv-educativă, în virtutea menirii sale profesionale și sociale, transpune în viață obiectivele și finalitățile curriculare. Acțiunile lui, după cum menționează E. Joița, nu se limitează la transmiterea și comunicarea informației, dar la prezentare de fapte, argumente, monitorizare în operarea lor, generalizează constatările în definiții și reguli, organizează și îndrumă învățarea, coordonează aplicațiile, prelucrează și planifică conținutul comunicării [5, p.42].

Prin competența și responsabilitatea sa socio-profesională, prin măiestria și tactul său pedagogic, prin spiritul său de creație, exigență și înțelegere, cadrul didactic oferă posibilitate studenților de a pătrunde treptat în tainele diferitor științe și să formeze specialiști de certă probitate profesională.

Tinzând spre un învățământ modern, alinierea la rigorile europene, cadrele didactice conștientizează necesitatea ridicării nivelului de competențe didactice. Însă, în condițiile unei perioade de tranziție, corespunzător, a unui conținut neadecvat și a unor tehnologii și metodologii didactice depășite în care individualizarea procesului instructiv-educativ este doar declarată, nu se pot realiza orientările formative

înaintate. Realitățile din domeniul ingineriei de construcții atestă o lipsă acută a dascălilor, specialiști cu studii aprofundate în teoria instrucției și educației, care să îmbine în aceeași persoană excelente și vaste cunoștințe tehnice, tehnologice și pedagogice.

Nomenclatorul specializărilor pentru pregătirea specialiștilor în domeniul ingineriei de construcții nu prevede pregătirea unor astfel de specialiști, de aceea, se acutizează și mai mult starea de lipsă a cadrelor date [2, p.5-19].

Aceasta, constatăm, se datorează unor eclipse pedagogice, deci a lipsei unui centru de pregătire și recalificare din punct de vedere psiho-pedagogic a cadrelor didactice din domeniul ingineriei de construcții. În republică există unele centre educaționale care realizează acest aspect, dar rezultatele, de fapt, sunt sub nivelul așteptărilor. Aici și apare importanța desemnării dimensiunilor psiho-pedagogice ale cadrului didactic tehnic – dascăl cu vocații și potențe de cercetător în aria funcționalităților, care să însereze și să permantizeze conștientizarea necesității unui mers notoriu, grație valorilor științifice, ba chiar și a le previziona pe unele dintre acestea.

Cercetătorul L. Stan exprimă convingerea, că atunci, când nu putem spera la cadre didactice cu har pedagogic, este necesar a se pretinde la formatori pregătiți pentru activitatea instructiv-educativă printr-o calificare specifică, nivelul căreia, în mare măsură, să depindă de calitatea cunoștințelor și nivelul lor de aplicare-integrare [6, p.153]. După el, talentul în materie de pedagogie poate fi suplinit desigur, dar nu complet, prin metodologie. În absența uneia din aceste variabile, în opinia noastră, actul instructiv-educativ devine mimetism, deoarece ”prin aducerea inginerului din stradă în școală nu vom obține ceea ce scontăm, dimpotrivă vom pierde”.

Într-adevăr, cadrele didactice în majoritate, dispun de bagajul de valori ideatice profesionale, speciale și abilități praxiologice, dar tehnologia de transmitere a acestora o cunosc în mică măsură, ceea ce se răsfrânge negativ asupra întregului proces de formare a specialiștilor în contextul integrării socio-profesionale. Realitatea evidențiază destul de frecvent cazuri, când studentul, viitorul specialist nu poate să aplice la nivel de performanță cunoștințele teoretice în practică. Partenerii sociali ai companiilor de profil ne avertizează, că absolventul, când ajunge în câmpul muncii, își începe activitatea practică de la zero.

Rezultă că în procesul formării viitorilor specialiști, accentul trebuie plasat pe competența profesională a cadrului didactic.

Cadrul didactic de azi, menționează cercetătorul I. Bontaș, trebuie ”să fie un specialist competent, posesor al unui bogat, profund și valoros bagaj ideatic și faptic din specialitatea care o prestează” [1, p.259]. În această ordine de idei în viziunea pedagogului C. Cucuș ș.a. ”cadrul didactic trebuie să posedă nu numai o pregătire bună de specialitate, ci și o pregătire didactică, o instruire pedagogică, psihologică, o experiență performantă în materialul de predare” [3, p.124], care dezvoltă dimensiuni de mare avengură studenților – componente necesare epocii tehnologiei contemporane. Deci, cadrul didactic urmează să cunoască capacitățile și posibilitățile studentului, să poată mobiliza forța intelectuală a studentului, să descopere ”eu-l” fiecăruia în parte și să le poată pune în valoare.

În completarea acestei idei, este necesar de a trece de la tipul de cadru didactic valorizat ca autor de tratat academic, producător de discurs magistral, direcționat către un student neutru, la cadrul didactic universitar care facilitează învățarea studenților (care iesă din rutina exemplului standard, a comprimării culturale și a imaginii dictatului după pagini îngălbenite de vreme, și implică studentul într-o învățare activă, respectiv în construirea propriei cunoașteri), la cadrul didactic consilier (care îndrumă studentul în procesul cunoașterii pe traiectoria propriului traseu educativ), și la cadrul didactic moderator al cunoașterii (care pune studenții să experimenteze cognitiv).

Gradul de competență didactică a cadrului didactic se apreciază în măsura în care posedă calități transformatoare, în măsura în care implică producerea unor rezultate în conduita studenților, precum și a unor schimbări în comportamentul celor care învață.

Referindu-ne la unele dimensiuni psiho-pedagogice ale cadrului didactic putem sublinia că, ”Persoana care instruieste pe o altă persoană, trebuie să fie însăși o persoană care învață. Dacă și-a pierdut capacitatea de a se instrui, nu mai are ce căuta în echipa cadrelor didactice”. Constatăm cu regret, că doar o parte mică dintre cadrele didactice se autoinstruiesc. Această lacună observată la majoritatea cadrelor didactice, duce la demoralizarea și depersonalizarea fără precedent a subiectului instruirii.

Investigațiile de rigoare își găsesc reflecție în problema formării cadrelor didactice privind pregătirea specialiștilor de certă probitate în contextul integrării socio-profesionale.

Formarea cadrelor didactice reprezintă două componente în activitatea de pregătire profesională: formarea inițială și continuă. Prin formare, conform DEX-ului se înțeleg acțiunile de pregătire, instruire, educare și creare. Deci, procesul de formare a cadrelor didactice cuprinde formarea inițială și continuă.

Formarea inițială a cadrelor didactice reprezintă procesul în cadrul căruia se formează conținutul psihopedagogic și metodologic prin obținerea cunoștințelor minime din domeniul pedagogiei, psihologiei și didacticii specialității, cu formarea competențelor necesare activității instructiv-educative.

Formarea cadrelor didactice universitare trebuie să fie dinamică, înțelegându-se prin aceasta că ea trebuie să permită profesorilor să însușească și să înțeleagă conținuturile formării lor. Pregătirea trebuie să fie plasată în perspectiva educației permanente și concepută ca un proces continuu desfășurat de-a lungul întregii cariere profesionale.

La rîndul său, formarea continuă reprezintă un ansamblu complex de acțiuni în care este antrenat cadrul didactic deja după etapa formării inițiale, prin intermediul căruia se formează și se dezvoltă competențele didactice. Formarea continuă se realizează în cadrul participării active la stagiile profesionale, sesiuni de comunicări științifice, metodologice, participări la realizarea unor proiecte de cercetare științifică, desfășurarea vizitelor didactice etc.

Conform programului de mobilitate a personalului academic și a studenților în contextul Procesului Bologna, cadrele didactice și studenții din Republica Moldova pot participa, în linii mari, la programele de mobilitate grație programelor Uniunii Europene. Însă, trebuie de menționat, că participarea cadrelor didactice la programele de mobilitate este limitată doar la ofertele de stagii profesionale, sau burse acordate, în scopul dezvoltării și îmbunătățirii procesului instructiv-educativ, elaborării produselor curriculare etc. [4].

Unele reflecții privind rolul și importanța formării continue a cadrelor didactice universitare sunt elucidate în cercetările lui V. Amariei "Formarea continuă – componentă indispensabilă a învățămîntului pe parcursul întregii vieți".

În viziunea noastră cadrul didactic universitar trebuie să cunoască și să poată realiza calitativ componentele unui proces didactic reprezentate de ciclul: planificare – executare – verificare – acționare. În baza celor menționate enumerăm doar succint conținutul componentelor înaintate unei instruirii de calitate:

Aspectul Planificare presupune:

- planificarea obiectivelor instruirii și a rezultatelor așteptate de la studenți, care să asigure acestora formarea unor competențe de specialitate pe domeniul studiat;
- management eficient al timpului didactic;
- preocupare pentru predare de calitate și evaluare obiectivă a studenților;
- adoptarea unei relații de comunicare bilaterală „cadru didactic – student”, bazată pe deschidere, empatie, considerație, încredere și respect reciproc.

Aspectul Executare presupune:

- respectarea riguroasă a curriculei și a curriculumurilor disciplinare;
- pregătirea minuțioasă a fiecărui curs, seminar, laborator, proiect;
- preocupare pentru actualitatea cunoștințelor și rigurozitatea științifică a materiei predate;
- adecvarea conținutului de predat la obiectivele educaționale;
- dozarea uniformă a materialului de predat;
- adoptarea unui ritm moderat al predării care să sprijine înțelegerea și reținerea noilor informații;
- realizarea de expuneri bine structurate, care să permită luarea facilă a notițelor de curs;
- combinarea în predare a strategiilor didactice;
- diversificarea stilurilor de predare abordate, dar menținerea atractivității acestora;
- abordarea unor modalități interesante de prezentare a materiei, care să capteze atenția, să stârnească curiozitatea și să trezească interesul studenților;
- alegerea de mijloace didactice moderne, adecvate obiectivelor, conținuturilor și principiilor didactice;
- existența unei legături logice între cunoștințele transmise și acumulate și cele care urmează a fi transmise pentru a stimula învățarea și dezvoltarea intelectuală a studenților;
- structurare logică a materialului de predat, predarea pe părți, scoaterea în evidență a ideilor principale și secundare ale materialului predat pentru o mai ușoară receptare a acestuia;
- valorificarea cunoștințelor teoretice în practică, în vederea formării unor competențe necesare în specializarea dată;
- realizarea unor produse curriculare universitare;
- existența unei relații de comunicare bilaterală profesor - student, prin realizarea unui dialog deschis dintre profesor și student, bazat pe considerație și respect reciproc;
- utilizarea de strategii și tehnici de evaluare eficiente și aplicarea de instrumente de evaluare corect întocmite, care să îndeplinească următoarele calități: validitate, fidelitate, obiectivitate și aplicabilitate;
- raportarea la standardele de performanță (specificări de performanță vizând cunoștințele, competențele și aptitudinile);
- alternarea întrebărilor cu răspunsuri închise cu întrebări cu răspunsuri deschise în cadrul testelor grilă;

- utilizarea unor criterii de evaluare cât mai transparente, prezentarea din timp (studentilor) a criteriilor, modalităților și baremelor de corectare;

- construirea unor subiecte cu grade de dificultate egale pentru fiecare grup de studenți de același nivel;
- preocupare pentru evaluarea propriei activități, pentru continua corectare și îmbunătățire a acesteia;

Aspectul Verificare presupune:

- evaluarea propriei activități didactice, pentru stabilirea gradului de atingere a obiectivelor proiectate și a eficienței activității de predare prin raportarea la procesul de evaluare a studenților și la rezultatele obținute de aceștia;

- receptivitate la feed-backul furnizat de profesori și colegi;
- interes pentru obținerea unor rezultate care să-i ofere un feed-back real al progresului său în învățare;
- manifestarea de interes pentru dezvoltarea capacității de autoevaluare obiectivă;
- asigurarea, că activitatea de învățare produce o schimbare relativ stabilă a nivelului cunoștințelor, deprinderilor.

Aspectul Acționare presupune:

- preocupări continue pentru îmbunătățirea performanțelor obținute la finalul unei perioade de studiu;
- realizarea unui plan pertinent de recuperare, ce vizează depășirea dificultăților întâlnite în învățare și atingerea progresului pe latura formativ-informativă;
- preocupare continuă pentru autoeducație și educație permanentă.

Cadrul didactic înțelege rolul disciplinei sale în sistemul de pregătire a specialiștilor în domeniul ingineriei de construcții, vede disciplina sa ca un mijloc de formare la studenți a competențelor cognitive, praxiologice și afective necesare activității practice ulterioare.

Cercetările actuale converg spre teza, conform căreia studentul trebuie să contribuie la propria sa formare și dezvoltare socio-profesională printr-o serie de preocupări și activități de ghidare și conciliere corectă cu cadrul didactic.

Acest gând îl desprindem și la cercetătorii M. Stroie, R. Gerginescu etc. [7, p.12]. În viziunea lor, cadrul didactic i se cere să dispună de calități de a stabili relații interumane cu subiecții procesului instructiv-educativ. Prin aceasta se evidențiază valoarea "Eu-lui" personalității cadrului didactic pe întreg parcursul formării specialiștilor în domeniul ingineriei de construcții. Doar manifestând interes pentru activitățile didactice și acționând efectiv pentru punerea lor în acțiune se va stabili un raport de parteneriat, de colaborare benefică între cadrul didactic și studenți.

Activitatea cadrului didactic privind pregătirea specialiștilor în domeniul ingineriei de construcții, din perspectiva integrării lor socio-profesională adecvată, în viziunea noastră, reprezintă un sistem deschis, care necesită completări și abordări continue, îmbogățire și perfecționare permanentă realizate în baza unei analize continue a necesităților de instruire, a tehnologizării procesului de instruire și alte aspecte actuale deosebit de importante.

Bibliografie

1. BONTAȘ, I., ș.a. Curs de pedagogie pentru învățământul superior tehnic. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1982, 280 p.
2. Buletin informativ. *Nomenclatorul specializărilor pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior din R. Moldova*. Chișinău, 2007, 18 p.
3. CUCOȘ, C. Pedagogie. Iași, Editura PoliRom, 1998, 230 p.
4. CIUREA, C., ș.a. Sistemul de învățământ superior din Republica Moldova în contextul Procesului Bologna, Chișinău, 2012, 88 p.
5. JOIȚA, E. Eficiența instruirii. București, Editura Didactică și Pedagogică, 1998, 298 p.
6. STAN, L., Andrei, A. Ghidul tînărului profesor. Iași, Editura Spiru Haret, 1997, 387 p.
7. STROIE, M., ș.a. Competența didactică – perspectivă psihologică. București, Editura ALL Educațional, 1999, 173 p.
8. БЕЗРУКОВА, И. Педагогика. – Екатеринбург: Издательство Деловая книга, 1996. – 344 с.